

Мухиддин АБДУСАМАД

* * *

Мен одам эмасман,
мен сўзман,
хамма ўқий билар бу сўзни.

Мабодо кийналса ўқишига
хакорат килишар пайдар-пай.

Дунёда хеч ким йўк
ва йўк хеч нима,
факатгина сўзлар бор
ёруғ дунёда.

Кўриб турганингиз
дараҳт, одам ҳам,
хатто чумоли ҳам
оддийгина сўз.

Демак, мен одамман,
одам – сўз.

ШАМОЛ

Ховлиқканча кириб келар хонага,
Ўзимдай безовта, ўзимдай дилгир.
Стол устидаги когоз уюмин
Сочкилаб-сочкилаб кўради бир-бир.

СЕНИНГ КЎЗЛАРИНГДАН ИБОРАТӢ ДЎНҲЕ

У ёнга борару бу ёнга келар,
Ўзимдай шу тўртта деворга сигмас.
Китобларни бир-бир вараклаб кўрар,
Лекин биттаси ҳам кўнглига ёқмас.
Ховлиқканча чикиб кетар хонадан...

КЎЗЛАРИНТ ҲАҚИДА БИПИКЛАР

I

Сенинг кўзларингиз умрим бемаъни,
Билмайман ҳаётим кунмикан, тун ё?
Мен кайга бораман кўзингдан бошқа,
Сенинг кўзларингдан иборат дунё.

II

Катта гуноҳ қилгани учун,
Кўйгани-чун сени бир кўриб,
Кўчаларда тентираф зор-зор
Саболардан изингни сўриб,

Юргани-чун тинмай сигиниб,
Ҳам борингга, ҳамда йўғингта,
Сургун килай кўзларимни, кел,
Қоп-коронги корачигингта.

III

Айлангандай ер узра ой, ер
Айлангандай шамс теграсида,
Айланаман тиним билмайин
Корачигинг чегарасида.

Айланаман корачигингда
Мен ўзимни тополмай туриб,
Топишинга ёрдам бергали,
Оппок тонглар келар бостириб.

IV

Кўзларингдан олишар ибрат
Бутун олам, жамики борлик:
Кўзларингдай чакнайди күш,
Кўзёшингдай ёғади ёмғир.

Кўзларингда эрур мужассам
Бутун олам тортиши конуни.
Йўқса, билмам, айланармидим
Атрофингда бунчалар, жоним.

V

Энди билдим кимлигимни мен,
Энди билдим ҳакиқий ўрним.
Кўзларингга термулиб туриб,
Илдиз отиб кетганим кўрдим.

ҲАҶЖОН

Сенга атаб олган гулларни
Учрашганда бермайман сенга,
Кўлимга ёпишиб колади гуллар...

Кўлимга ёпишиб...
Кўлимга...

Сенга атаб тузган сўзларни
Учрашганда айтмайман сенга,
Тилимга ёпишиб колади сўзлар...

Тилимга ёпишиб...
Тилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга,
Хаёл билан қайтаман аста,
Дилимга ёпишиб колади исминг...
Дилимга ёпишиб...
Дилимга...

Hikoya

– Рахимжон ака, нима бўлди
сизга, бетобмисиз, – деб мени диванга ўқазди. – Йўлда анча ҷарчагансиз, бирпаст дам олинг, ҳозир аччик чой килиб бераман, ўтиб кетади.

Мухаббат шундай деди-да, ошхонага чикиб кетди. Диванда чўзилганимча шилга қараб ётар эканман хеч нарса, хатто Санобарнинг бидиллаши ҳам қулогимга кирмас эди. Вазадаги тупроқ ва арча шоҳчаси билан боғлик воеа кўз олдимдан кино тасмасидай бир-бир ўтарди.

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... дилимга ёпишиб... дилимга...

Хаёл билан қайтаман ортга, хаёл билан қайтаман аста, дилимга ёпишиб колади исминг... д

“Хикмат” сўзининг маъноси Куръон тафсирларида “себиткадамлик”, “сўз ва амал бирлиги” сифатида талқин килинади. Ҳикмат Аллохнинг лашари бўлиб, Яратган у орқали авлийлар калбига кувват багишлайди.

Хожа Ахмад Яссавий шеърий пандномаларини “хикмат” деб номлаган. “Девони хикмат” да “сўз”, “нукта”, “илҳом” сўзлари хикмат маъносидаги кўлланган.

**Бисимиллоҳ, деб баён айлай хикмат айтиб,
Толибларга дурру гуҳар сочтим мано.**

Яссавиёна услуб ва руҳда ёзилган шеърларини шоирлар анъанага мувоғик иш тутиб, “хикмат” деб номладиляр.

Навоий “Бадоев ул-бидоя” девонида хикматнинг маъно-моҳиятига яқин келувчи “насиҳатро” ва “маъвазато” байтлар хакида тўхталиб ўтади.

**...Бу насойих ахли хикматлар била,
Юз туман панду насиҳатлар била.**

“ХИКМАТ АЙТУРҒА ЯХШИРОҚ ЛУКМОН...”

Навоий асарларида “хикмат” калимаси ахли хикмат, хикмат илги, хикмат суйи, хикмат қалами, хикматжӯ, хикматпеша, хикмат вирди, хикматойин, хикматомиз, хикмати илоҳий, хикматмаоб, хикматосо, хикмат тарни, хикматпазир баши шакл ва шамойилларда кўлланган.

**Бода тутким, ахли хикмат
чарх бемехр эрканин
Жом даври хатлари бирла
мубарҳан қилдилар.**

“Наводир ун-ниҳоя” девонида Навоий Аллохнинг Ҳикматини кўёшга менгзаб, кўёшни ҳеч бир яратик беркита олмаганидек, Унинг Ҳикматига ҳеч бир нарса ҳалал беради.

**Зихи ниҳоянгига охир келиб абад, аввал,
Вале ҳабар бера олмай бидоятинга азал.**

**Не кудратинг хайлига қилиб тазалузул паст,
Не хикматинг күёшига бериб завол ҳалал.**

Зеро, бунинг тасдигини биз Куръони камрида кўрамиз: “Субҳонакало ылми лано илла ма алламтано иннана анта-л-алим ул-хаким” (Улуғ зот, биз учун бошқа илм йўқ, сен ҳакиқий илм ва хикмат эгасидурсен. “Бакара” сураси, 32-оят). Навоий буни яна бир бор таъкидлар экан, пиёлнинг гардишига бокилса, бошланиши ва охири топилмаганидек, ишқ сиррини шу қадар яширип этганки, унга бугунгача ва бундан кейин ҳам ҳеч ким том маънода етла олмаганига ишора килиада Аллоҳи “Ҳакими Азал” – “Азалдан мавжуд Ҳикмат соҳиҳ” деб атайди.

**Кетур пиёлаки, ишқ сиррини ҳакими азал
Аннингдек айлади мубҳамки,**

**айта олмасмен.
“Фарҳод ва Ширин”да шоир Сукротни ақл ва хикматда беназир бир хирадманд сифатида таъкид килиди:**

**Қилиб хикмат хирад Сукротиқисми,
Ясан жон ганижига пайкар тилисми.**

Навоий яна шу достонда Мехинбону Ширин томонидан Фарҳодга атаб ҳозирланган зиёфат базмida ўнта ҳусн ва ақлда тенгсиз комила кизларнинг ҳар бирини муайян соҳада баркамол ҳунар эгалари эканини таърифлаб, улардан Париждан исмли дилором айнан хикмат фанида ягоналигини таъкидлайди:

**Бирни тарихда сўз айлаб фасона,
Бирни хикмат фани ичра ягона.**

Ko'rgazma zallarida

Бадиий академиянинг Марказий кўргазмалар залида расом Татьяна Фадееванинг “Ҳаловатли уйқулар” деб номланган кўргазмаси очилди. Экспозицияда намойини этилаётган элликтан ортиқ ижод намуналарида расом ижодидаги янги даври хикмати мумкин. “Келинчак”, “Ниначи”, “Гирдоб”, “Қўмсанси” каби асарлар бир қарашда содда кўринади, лекин замарида улкан маънолар яширин. “Ширинликларга тўла дастурхон”, “Аловон елканлар”, “Фаён”, “Қўйиричоқ” сингари асарларда замонавий дунёнинг турли манзаралари ифодаланган. Чизгиларнинг ўзига хос ўйналишини шакл ва ранглар орқали излаётган расом асарларида баҳор ифоро, баҳорий ранглар мужассам. Т.Фадеева ўзининг барча асарлари билан яхшилик галабасини тасдиқлайди. Кўргазма ўзига хос геометрик шаклда курслган бўйиб, ўткенини ва хайлини ажойиб тушиларга сайд қилиши манзарасини акс этиширади.

ҲУНАРГА БАХШИДА ҲАЁТ
Замонавий ўзбек кулолчилик санъатини тоҳфада олганни таъкидлайди. Нарзуллаевлар суполасининг олтинчи авлод вакили А.Нарзуллаев ўзининг ижодий фаолияти давомидан ортиқдан ортиқ давлатларда ўтказилган бир юз олтишдан зиёд ҳалларга кўргазма, фестиваль ва танловларда иштирок этиб, ўзбек кулолчилиги санъатини кенг тарғиб этиб келмоқда.

Айни пайтда уста Абдулло ўзининг хонадонида “Ибодулло Нарзуллаев номидаги уй-музей” ташкил этиб, нафакат анъанавий кулолчиликини ривожлантириб кел-

“Лайли ва Мажнун” достонида эса, Лукмони ҳакимдан баҳс этиб, эл орасида машҳур “Ҳикмат айтурға яхширок Лукмон” иборасини келтириши орқали унинг соҳада ниҳоятда барка-моллигини ургулайди:

**Ёр ўпуб деди дардманди замон,
Ҳикмат айтурға яхширок Лукмон”.**

Навоий, бошка бир ривоята кўра, Тенгри таоло Лукмонни нубувват ва хикмат орасида мухбири (хабарчи) кииди ва “... ҳар тақдир била “Валакадотайно лукмонал-хикмат” (“Анники, Биз Лукмонга хикмат ато этдик...” оятини Лукмон ҳакида нозил бўлган, дейди. Асарда уни шундай тасвирилайди: “Бўла олурки, бовужуди нубувват хикмат даги анга насиб бўлмиш бўлган”.

“Махбуб ул-кулуб” асарининг 21-тахбидча шоир хикмат ва ақл билан иш тутиш инсон даражасини юксалтирганини Лукмони ҳаким мисолида таъкидлаб ўтади: “Лукмонки, бир кул

эрди, хикмат ва нубувват била фарқин кўкка еткурди”.

Навоий “Садди Искандарий”да айрим бобларни, аникроги, Искандар ва Арасту ўргатасида бўлиб ўтган савол-жавоблардан иборат кисмларни хикмат деб номлайди ва ўша ўринларда хикматли нақл келтирилади. Арастуни бекиёс хикмат эгаси сифатида талқин этади.

Вагар хикматка бўлса илтифотинг

Ки, бўлсун Нух умрима хаётинг.

Байтдан маълум бўлишича, кимки умрини хикмат билан ўтказса, ҳар бир ашё ва ҳодисотнинг хикматини билишга уринса ва улардан ўзига керакли хуласалар ола билса, лўнда киildай айтганда, хикматга рабтаг бўрсатади, унинг бажарган амаллари, ёзганлари бўйлик мазмунини касб этиб, Нух умридан ҳам зиёда – мингминг йиллар яшайди.

“Садди Искандарий” достонининг асосий бобларидаги хикмат кисмиди Искандар Арастуга савол билан мурожаат килиди. Бу ўйл фикат 73-бобнинг 3-кисмиди Сукротга ва 77-бобнинг 3-кисмиди Лукмонга мурожаат килиши билан ўзигарган, холос. Навоий Арастуни “хикматийини доондан” – хикматлар билимдони, деб улуглайди.

Деди хикматойини доонданда ҳарф

Ки: “Қилдинг саволе бағоят шигарф.

Ҳеч бир ўринда хаёт мантиги ва мувозанатини унутмаган Навоий Арастуга савол берувчини – Искандар ҳам хикматда тенгсизлигини, нубувват ишидан ҳам хабардорлигига – унинг пайтамбар бўлгани ҳакидаги хабарларга ҳам ишора этиб, куруклиқ ва ҳам дегизда хукм сурған, маргабаси Зуҳалдан ҳам юксалган, валий ва донишманд шоҳ, деб тасвирилайди:

Валюят била хикмату шоҳлиғ,

Нубувват ишидин ҳам огоҳлиғ.

Сукротнинг беназир ақл-хикмат эгаси эканлиги Навоининг “Садди Искандарий” достонида ҳам кўзга ташланади. Майлумки, дунёнинг тўрт томони ҳам сув – океанлар билан ўралиб, 99 фойз сувдан иборат. Достонда Искандар Сукротдан бунинг сабабини тушунтириб беришни сўрайди. Шунда Сукрот Аллоҳ ўзининг бандаларига месхрибонлиги ва уларнинг манфаатларига мослаб сувни баландникдан пастликка қараб оқадиган килиб яратгани, Аллоҳ учун буларни килиш жуда осонлигини айтади:

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

**Холмуҳаммад ХУРРАМОВ,
Бўка тумани бош имом ҳатиби,
иммий тадқиқотчи**

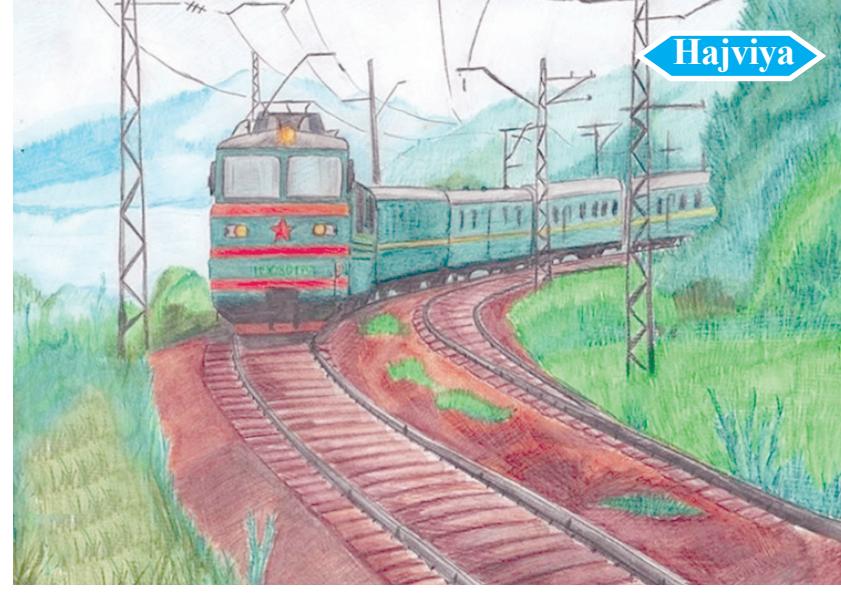
Бир бегона аёл билан эркак поезднинг юмшок купесида кетишим оқиши. Салом-алиқдан сўнг танишиб хам олиши. “Каердансиз, қаерда ишлайсиз, оланлиз борми?” деган савол-жавоблардан кейин йигит китоб ўкишга кириши. Узок сукутдан сўнг аёл оғиз жуфтлади:

— Барно йигит, китобни уйда ўқисиз. Бундай, яхши-яхши гаплардан гаплашиб, зерикмайдиган, кизик-кизик ўйинлар ўйнаб, юракнинг чигилини ёзиб кетганимизга не етсин?! — деди ноз билан.

Йигит китобини “тап” этиб ёпди-да:

Жахонгир ПИРМУҲАМЕДОВ

“ИЕ-ИЕ” ЎЙИНЧИ

— Қандай ўйин? — сўради синчков кўзларини унинг сурма кўйган шахло кўзларига тикиб.

— Ўйинларнинг тури кўп. Масалан, умрингизда эшитмаган антика ўйинни таклиф килмоқчиман. Агар сиз каршилил килмассангиз...

Йигит хушёр тортиб, жононга юзланди:

— Бўлти! Қани, кўрайлик, қандай ўйин экан...

Аёл йигитта бир ширин табассум хади этиб:

— Ундан бўлса бошладик! — деди ва гапида давом этиди. — Бу ўйиннинг номи “Ие! Ие!” деб аталади. Мен сизга “Кўзингизни юминг”, дейман. Сиз юмасиз. Бирордан сўнг “Очинг” дейман, очасиз. Сўнгра навбат сизга келади. Сиз менга “Кўзингизни юминг” дейсиз. Кўзимни юмаман. Бироз ўтгач “очинг” дейсиз. Кўзимни очаман. “Ие! Ие!” ўйин ана шу ўйисинда бошланади, — деди.

Йигит хеч қаерда эшитмаган ўйинка кизишиб колди.

— Бўлти, бошладик! — деди хотиржам.

Ўйин бошланди.

Аёл:

— Кўзингизни юминг, — деди. Йигит кўзларини юмди.

Аёл бирордан кейин:

— Очинг, — деди.

Йигит кўзларини очиб, бундай караса... ё алхазар! Не кўз билан кўрсинақ, аёл ечиниб, унинг рўппарасида сув парисидек туриби! “Ие! Ие!” деб юборди йигит бехосдан. Ҳайратдан ўзини бироз ўйқотиб хам қўйди: “Мўъжиза! Мўъжиза!” — деди кўзларига ишонмай. Сўнг ўзига келиб, аёлга деди:

— Кўзингизни юминг!

У хам кўзларини юмди. Бўлар иш бўлди, деб йигит хам энди ечинча бошлади. Кейин бироз вакт ўтгач:

— Очинг! — деди.

Аёл кўзларини очса, йигит хам ечинган.

— Ие! — деди кулиб аёл.

Энди аёл йигитта:

— Юминг! — деди. Йигит кўзларини юмди. Орадан бир дакиқа ўтгач, аёл йигитта:

— Очинг! — деди.

Йигит кўзларини очса... Ёпирай, шункаси хам бўладими, тавба!! Аёл унинг ўрнига ўтиб, узала тушиб ётиб олиди:

— Ие! — деб юборди йигит оғзи лант очилиб ва “Охири баҳайр бўлсин-да”, деди ичида.

— Кўзингизни юминг, — деди аёлга.

Аёл: “Мана!” деб кўзларини юмди. Йигит эхтиёткорлик билан унинг ёнига ўтиб ётди ва шивирлади:

— Энди очинг!

Bolalar bekati

Кўзлари, кўзойнак таққанидан, ёки ўзи шундай каттами, нукул бургугта ўхшаб карайди. Бу кўшнимизнинг уйига борганимизда мен дадамнинг кўлларидан мажхам ушлаб оламан. Чунки Шербой ота ўйгон овози билан: “Хўш, кизалок, корнинг кандай? Очимсан, тўкимсан?” дейиши менга “Хой кўзичоқ, мен сени ейшим керак, сен озгинмисан, семизмисан? Озигин бўлсанг яхшилаб овқат ей!” дегандек бўлаверади. Дадамнинг айтишича. Шербой ота 30 йилдан бери шу кишлока яшар экан. Бизнинг эса, бу кишлока кўчиб келганимизга бир йил бўлди. Менинг тугилган кунимни янги ўйимизда бир марта нишонладик.

Ана, Шербой ота кўринди: кўлида катта кайчи, узум токларининг жонини оғртиб шохларини киркиб-киркиб ташляяпти. У ёмон одам-да! Кизик одатлари бор: кимдир салом берса, факат бошини кимрларига кўяди, хамма билан хам гаплашавермайди. Хар кун эрталаб кўлига райхон гуллардан олиб, қаергидир бориб келади, бир ўзи пиёда юради.

Бунинг устига бурниям катта.

— Ие дада, қаерга кетяпсиз?

— Мен ҳашарга кетяпман.

— Дада, шошиманг, шиппагимни кийб олай, менам сиз билан бораман шахарга!

— Шахаргамас, ҳашарга!

— Мана келдим, дада. Ҳашар деганим нима ўзи?

— Ҳашар — одамларга ёрдам бериш.

— Ҳмм, кимга ёрдам берасиз хозир?

— Шербой отага, бирга ёрдам берамиз иккаламиз!

— Менамми?

— Ҳа-да сенам, ахир, мактабга бординг, катта киз бўлдинг!

— Бунинг устига бурниям катта.

— Ие дада, қаерга кетяпсиз?

— Мен ҳашарга кетяпман.

— Дада, шошиманг, шиппагимни кийб олай, менам сиз билан бораман шахарга!

— Шахаргамас, ҳашарга!

— Мана келдим, дада. Ҳашар деганим нима ўзи?

— Ҳашар — одамларга ёрдам бериш.

— Ҳмм, кимга ёрдам берасиз хозир?

— Шербой отага, бирга ёрдам берамиз иккаламиз!

— Менамми?

— Ҳа-да сенам, ахир, мактабга бординг, катта киз бўлдинг!

— Бунинг устига бурниям катта.

— Ие дада, қаерга кетяпсиз?

— Мен ҳашарга кетяпман.

— Дада, шошиманг, шиппагимни кийб олай, менам сиз билан бораман шахарга!

— Шахаргамас, ҳашарга!

— Мана келдим, дада. Ҳашар деганим нима ўзи?

— Ҳашар — одамларга ёрдам бериш.

— Ҳмм, кимга ёрдам берасиз хозир?

— Шербой отага, бирга ёрдам берамиз иккаламиз!

— Менамми?

— Ҳа-да сенам, ахир, мактабга бординг, катта киз бўлдинг!

— Бунинг устига бурниям катта.

— Ие дада, қаерга кетяпсиз?

— Мен ҳашарга кетяпман.

— Дада, шошиманг, шиппагимни кийб олай, менам сиз билан бораман шахарга!

— Шахаргамас, ҳашарга!

— Мана келдим, дада. Ҳашар деганим нима ўзи?

— Ҳашар — одамларга ёрдам бериш.

— Ҳмм, кимга ёрдам берасиз хозир?

— Шербой отага, бирга ёрдам берамиз иккаламиз!

— Менамми?

— Ҳа-да сенам, ахир, мактабга бординг, катта киз бўлдинг!

— Бунинг устига бурниям катта.

— Ие дада, қаерга кетяпсиз?

— Мен ҳашарга кетяпман.

— Дада, шошиманг, шиппагимни кийб олай, менам сиз билан бораман шахарга!

— Шахаргамас, ҳашарга!

— Мана келдим, дада. Ҳашар деганим нима ўзи?

— Ҳашар — одамларга ёрдам бериш.

— Ҳмм, кимга ёрдам берасиз хозир?

— Шербой отага, бирга ёрдам берамиз иккаламиз!

— Менамми?

— Ҳа-да сенам, ахир, мактабга бординг, катта киз бўлдинг!

— Бунинг устига бурниям катта.

— Ие дада, қаерга кетяпсиз?

— Мен ҳашарга кетяпман.

— Дада, шошиманг, шиппагимни кийб олай, менам сиз билан бораман шахарга!

— Шахаргамас, ҳашарга!

— Мана келдим, дада. Ҳашар деганим нима ўзи?

— Ҳашар — одамларга ёрдам бериш.

— Ҳмм, кимга ёрдам берасиз хозир?

— Шербой отага, бирга ёрдам берамиз иккаламиз!

— Менамми?

— Ҳа-да сенам, ахир, мактабга бординг, катта киз бўлдинг!

— Бунинг устига бурниям катта.

— Ие дада, қаерга кетяпсиз?

— Мен ҳашарга кетяпман.

— Дада, шошиманг, шиппагимни кийб олай, менам сиз билан бораман шахарга!

— Шахаргамас, ҳашарга!

— Мана келдим, дада. Ҳашар деганим нима ўзи?

— Ҳашар — одамларга ёрдам бериш.

— Ҳмм, кимга ёрдам берасиз хозир?

— Шербой отага, бирга ёрдам берамиз иккаламиз!

— Менамми?

— Ҳа-да сенам, ахир, мактабга бординг, катта киз бўлдинг!

— Бунинг устига бурниям катта.

— Ие дада, қаерга кетяпсиз?

— Мен ҳашарга кетяпман.

— Дада, шошиманг, шиппагимни кийб олай, менам сиз билан бораман шахарга!

— Шахаргамас, ҳашарга!

— Мана келдим, дада. Ҳашар деганим ним